

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ В СОВ. РОСІЇ.

Доказ Народного Комісаріату для Охорони Здоров'я СРСР про "Основи Соціальної Медицини".
(Від Відділу Загальної Інформації Наркомздоров'я.)

(Докінчене.)

Другим основним принципом соціальної медицини являється притягнення найбільш відстаючого населення в особі представників працюючих мас до активної діяльності в справі охорони здоров'я. Всі, кому приходилося боротися з епідеміями в попередніх умовах з досвідом знань, як шкодила успішна боротьба відірваність самого населення від участі в так важливій ділі. Населенню лише оповіщалося в виді приказів і розпоряджень обов'язкової постанови, в працьовитому котрий воно не брало участі. Самі правила виконувалися при помочі поліційних властей, без контролю і участі зі сторони самого населення. Між тим суть медичних і особливо санітарно-гігієнічних заходів така, що без свідомої участі самого населення вести їх не можна. Найрозуміліше санітарне правило осталося і в наш час: не вийти з дому, коли там немає людини, яка сама несе на себе участь в його виправданні, ні в його переведенні в життя і в контролі за його виконанням. Соціалістична власть, зрозумівши цю елементарну правду, звільнила само населення до охорони свого здоров'я.

"Здоров'я працюючих" — це діло самих працюючих — це гасло не тільки являється загальною рукоюводною директивною в діяльності Народного Комісаріату для Охорони Здоров'я, але і переводить ся в життя послідовно у всіх практичних заходах.

Для того перш всього прийняті були міри для широкої та раціональної постанови справи санітарної просвіти. До 1921 р. Комісаріат для Охорони Здоров'я розповсюдив по всій Росії 15 мільйонів листків, 800 тисяч брошур, 400 тисяч плакатів, не рахуючи книжок, провідних збірників, наукових і періодичних видань.

Крім того, в 13 губерніальних містах відкрито 13 сталих великих музеїв-вистав, в 26 по вітових містах вистави в менших розмірах, устроєно сім рухомих вистав для перевозу брукованими дорогами і 17 вистав вагонів, отворено 17 домів санітарної просвіти в губерніальних містах. Призначені заведення стали організувати ся лекції і бесіди по питанням санітарії і медицини. (До 1. січня 1921 року в Союзній Росії прочитано до 6.000 лекцій, на котрих було поперех 6.000.000 слухачів.)

Для притягнення працюючих до організації праці підприняті були наступні кроки: всюди, як в центрі, так і на периферії було засновано санітарні ради з участю в них представників центральних об'єднань Професійних Союзів. На місцях не менше половини складу рад припадає на долю представників робітничих організацій. Санітарні ради обговорювали доклади Комісаріату для Охорони Здоров'я по таким напрямкам: як боротися з плямистим тифом в республіці, кроки проти поширення епідемії по залізничних та водних шляхах, санітарні заходи в червоній армії і т. д.

Таким робом обговорюване найбільш кучких заходів медично-санітарної ділі вело ся при участі самих зацікавлених осіб, а не під покровом департаментської тайни, як се вело ся попередно в царській Росії і як се вело ся в ефе за границею.

З того ж ціллю витягнути маси працюючого населення в діло охорони свого здоров'я було звернено увагу на те, щоби і в окремих галузях праці було організовано ще більш стисле співробітництво представників працюючих. Так наприклад при секціях боротьби з туберкульозом і венеричними хворобами були організовані відповідні ради з широким представництвом робітничих організацій. На участь са-

мого населення в переведенні медично-санітарних заходів прийшло ся звернути особливу увагу, коли поширене епідемія до нечуваних розмірів і спеціальні усилія боротьби показали до очевидности непридатність переведених форм і засобів організації боротьби.

Тільки безпосередня участь працюючих мас в ділі боротьби з епідеміями могла об'єднати успішне переведення необхідних заходів. З того ціллю не тільки в губерніальних, але майже у всіх повітових містах з'явилися засновані так звані робітничі комісії. Такі-ж самі селянські комісії з'явилися утворені у багатьох містах, або села, за дотриманням відповідних гігієнічних кроків, за підтриманням в чистоті місць масових збирань населення (стації, тюрми, загальні помешкання, школи і т. п.), водопроводів, бань, пральні і т. п. Крім того, ті самі комісії повинні були розповсюджувати серед населення звичку до чистоти, повагу до санітарних правил і правильне їх розуміння. Відповідно до сего задання старались притягати до комісії жінок-робітниць і селянок. Не входячи в подробиці відмітимо, що відповідно до особливостей тої чи іншої діяльності притягалися переважно певні організації. Так наприклад, до праці в противенеричній комісії притягнені були союзи молодіжні, до комісії по питанням охорони материнства, дитини і підросків — організації жінок-робітниць.

Зрозуміло, що ближше все до справи охорони здоров'я у всіх його областях став союз робітників шпитально-санітарного діла (Всемирный санитарный союз). Оригінальним завданням, стремлінням до тої самої цілі притягнення самих мас до охорони свого здоров'я були ті з. зв. "тижні", присвячені тої чи іншій спеціальній праці по санітарії. Протягом цих тижнів все населення притягалося до участі в санітарних і противенеричних кроках. Так наприклад під час епідемії плямистого тифу переведені були "тижні очищення", купальничий тиждень. Під час цих тижнів виконано кроки по очищенню населених місць і по підтриманню особистої чистоти. "Тижень постачання води" організований був для забезпечення населення водою на практиці ряд кроків по поліпшенню постачання водою населення. Такі "тижні" мають величезне виховує значення. Их можна порівняти з лекціями наглядного навчання або практичними заняттями в школі. Крім того вони вкорінюють в населення погляд на санітарні заходи як на важні і здійсненні і приучують до думки, що в ділі охорони здоров'я потрібна дружна загальна праця, що навіть на Заході поки що пізнають ся далеко не всіми.

Ось головні риси організації соціальної медицини, які дали змогу комісаріатові для Охорони Здоров'я вийти побідником з боротьби, в котрій частіше навіть авторитетні спеціалісти зі всіх сторін пророкували поразку. Життя перевело найстрашніший іспит, який тільки було коли небуло переведений якою-б то не було організацією, іспит сей соціалістична медицина здала блискуче. Ми не будемо спиноуватися на організаційних подробицях конструкції самого Комісаріату для Охорони Здоров'я. Се може бути інтересним лише для спеціалістів. Розуміють ся, він діє як на відповідні відділи і підвідділи. Як на особливості вказуємо, що і в відділах і в підвідділах всі пропозиції і заходи обговорюють ся презабірно спільно в колегії, яка складається із співробітників даного відділу і підвідділу. Народний Комісаріат обговорює загальні питання в колегії, яка складається із завідувачів відділами і їх заступників. Та-

ким робом колегіальною основою переняті всі департаменти Комісаріату для Охорони Здоров'я, як і інших правительствених установ Союзної Росії. По питанням наукового характеру Комісаріат для Охорони Здоров'я виступає як орган Медичної Ученої Ради, яка складається із представників науки, вибраних висшніми ученими і науковими заведеннями республіки.

В закінченні діяльності Комісаріату для Охорони Здоров'я наведемо кілька цифр по боротьбі з заразливими нездуками. Число захворювань плямистим тифом 401.907 в лютий 1920 р. зменшилось в вересні 1920 р. до 16.846.

Поборено також і епідемії черевного тифу, дизентерії і віспи.

Д-р І. Каліна.
Москва, 20. лютий 1921.

"МАТЕРІАЛІЗОВАНЕ КУЛЬТУРИ".

Кровожадність, "гуманність", "філантропія", віски на гробі царської, мати і інші "гуманні" справи.

В попереднім числі "У.Р.В." ми писали дещо про філософське ред. "Укр. Слово" з приводу "культури і філантропії". Чому то та "культура" ніколи тільки лиха за соціалістичні кроки, "Укр. Слово" лише ще й таке: "А коли з другого боку чоловік показав себе в останній війні такою кровожадною звірюкою, то сьому годно вивчати вперше за мале поширення культури, а в друге її зматеріалізуване".

Значить, все лихо було в тім, що "культура" була за мало "поширена" і за мало "зматеріалізувана".

"Українське Слово" мабуть читати і провідники бурси ім. М. Грушевського в Едмонтоні, як також лідери т-ва ім. І. Франка при тій самій бурсі, бо вони вже зробили деякі кроки в справі "поширення і зматеріалізування" сей культури. В "Укр. Гол." з 25. мая чимто кореспонденцією з Едмонтону про "поширюване культури" такого змісту: "Дня 10. лютого Тов. Франка дає концерт в честь 60-тих роковин смерті Т. Шевченка. Концерт вивав досить добре, а також і живий образ, що представляє: по середині жінчина з мечем в руці, а по боках двоє малих дітей: хлопчик і дівчинка. З одної сторони Москаль, Лях і Румун з найженіми багнетами, але укр. козаки в народнім строю попрокуювали їх і сі вже конають, як за сини двома козаками біжать другий два з найженіми багнетами. Публіка була досить задоволена".

Але між "культурою" "Укр. Слово" а "зматеріалізуванем" її укр. культуртрегерами з бурси Грушевського і т-ва ім. Франка в Едмонтоні вишло якесь "неактивне непорозуміння", бо після "Укр. Слово" виходить, що достаточо "поширена" була достаточо "культура", то тоді той чоловік, що "показував себе в останній війні такою кровожадною звірюкою... хочби йому незнати як приказували, він сього не зробить, бо він культурний, а культура без гуманности і подалити собі не можна".

Щоби виратувати заблудлих ся в "культури" та "філантропії" редакторів "Укр. Слово", ми радили їм йти вчитися до канадійських Індіанців. Ми в сім зробили трохи помилку і поки еще не пізно, беремо своє слово назад і радимо їм йти до едмонтонської патріотичної інституції. Судячи після висше наведеної кореспонденції в "Укр. Гол.", там тепер якраз "матеріалізують" ся "культури". І як видно, то мають навіть успіх, бо коли "козаки в народнім строю попрокуювали їх (Москаля, Ляха і Румуна) і сі вже конають", то: "Публіка була досить задоволена".

При виїзді з Бєрліна до Едмонтону не радимо редакторам "Укр. Слово" брати з собою ні європейської "культури" ні "гуманности", бо і в америчанському континенті її досить, але "філантропії" Скоронад-

того самого року до 16.846, а помилка, що в другій цифрі є помилка — Ред. "У. Р. В.") а тепер (в лютий 1921 року) упало до 47.288.**) Холера за весь 1919 р. спричинила всего около 6.000 захворювань. Сейчас епідемія майже скінчилась. Чому, адало ся з'ясувати, що охоронити більшу часть території Союзної Росії від занесення сеї хвороби із Уральської області і Астраханської губ., а також із Грузії (Батум).

Поборено також і епідемії черевного тифу, дизентерії і віспи.

Д-р І. Каліна.
Москва, 20. лютий 1921.

** В статистику увійшли захворювання на території України і Сибіру, серед червоноармійців і робітників воєнного і залізничного транспорту.

ського в гривнях то конче треба з собою захопити, бо тутешні патріотичні розсадники "культури" відчувають брак "філантропії". Добре, що підчас "матеріалізування культури" в салі бурси Грушевського в Едмонтоні о-казалися "попрокуюваніми Москаль, Лях і Румун", яким, після "української культури", се належить ся, але часом при такім "матеріалізуваню" може бути проколенім і "козак в народнім строю", якого прийшло-б ся ратувати, а тут "філантропії" чорт має?

Захопити, панове редактори, з собою хоч кілька мільонів "філантропії!"

"Українське Слово" описує похорон німецької царської в Потсдамі. Описавши докладно, які на похороні були "лицарі" які на них були мантії, в "Укр. Гол." з 25. мая чимто кореспонденцією з Едмонтону про "поширюване культури" такого змісту: "Дня 10. лютого Тов. Франка дає концерт в честь 60-тих роковин смерті Т. Шевченка. Концерт вивав досить добре, а також і живий образ, що представляє: по середині жінчина з мечем в руці, а по боках двоє малих дітей: хлопчик і дівчинка. З одної сторони Москаль, Лях і Румун з найженіми багнетами, але укр. козаки в народнім строю попрокуювали їх і сі вже конають, як за сини двома козаками біжать другий два з найженіми багнетами. Публіка була досить задоволена".

Дивні діла творять ся тепер серед російської і української контрреволюційної братії на еміграції. Після всіх невдач "збудувати власні держави", ся братія, ладно за се більше-менше, шукає також "козла отпущения" сих невдач і серед се самої. Сварять ся вони між собою як ті перекунки, що ім ярмарок не вдав ся: Врангель проклинає Керенського, Мілюкова і Врангеля, Бурцев — Мілюкова і Керенського, Шульгин всіх їх називає мокрими жабами, се серед російської.

А ось серед "нашої рідної" Скоронадський грізять "Булавою" Петлюри, Петлюра настаив "тризуба" проти Петрушевича, Петрушевич "деградує" Грекова, Вишванія, осідлавши пачку з сирниками, кричить, що він вже на троні, а десь по Парижах сидять ся яксь морткоунівські "комітети", які також сичать.

Крім того відношене між ними двома національними контрреволюціями також цікаве. Се відношене нагадує нам казку про двох ворогів, котрих бог після вчело за їх грішні діла на землі. А коли устав день всерошення і бог після вчело ангела, що він перевів сих грішників-ворогів з пекла до раю, то ангел вернувшись з осмаленими крилами, дав богами такий доклад: — Господи! Чого не могла передбачити навіть твоя божеська премудрість! Вони і в пеклі блаженствують!

— Як так? — запитає бог.

— А так, — відповів ангел.

СТАТУТ ПРО СІЛЬСЬКІ РАДИ НА УКРАЇНІ.

1. Організація Сільських Рад і Виконавчих Комітетів.

1. Сільська Рада є висшим органом влади в межах своєї компетенції і на своїй території.

2. Всі постанови Сільської Ради обов'язкові для всього населення її місцевости.

3. Сільські Ради заснують ся в сільцях включених не менш 300 мешканців, з розрахунком — 1 депутат на 100 душ люду, але не більш 50 депутатів.

Примітка 1. Губернському Виконавчому Комітету надать ся право пропонувати повноваження Виконавчого Комітету, підписувати чи знімавати, по можливості в ціло-губернському масштабі, зазначену в § 1. цифру населення, повноваження про те НКВС.

Примітка 2. В сільцях, що складаються з кількох "громад", заснують ся одна Сільська Рада, а вибори котрої беруть участь населення всього сільця.

4. В сільцях, що мають менш 300 мешканців, Сільські Ради не створюють ся. Трудячі таких сіл здійснюють своє право на управління: а) беручи участь у виборах Сільської Ради сусіднього села, котре в згоді з § 1. сього статуту, таку Раду має; б) об'єднуючись з сусідніми сільцями, хуторами і т. д. для виборів спільної для всіх сих задованих місць Сільської Ради, або-ж в) розвоюючи питання управління на загальних зборах виборів.

Примітка. Такі невеличкі сільця вибирають депутатів до Сільської Ради або на спільному виборчому зібранні виборців усіх об'єднаних сільць або-ж в) разі незручності зносити з огляду на несприятливі природні умови місцевости, на окремих зборах в кожному сільці; кожде сільце посилає до Ради бодай 1 депутата.

5. Населення радницьких господарств і фабрик, що містять ся поза межами села, беруть участь у виборах до Сільської Ради на загальних підвалних, виклианих у Конституції, в аюта-годах 4-го Всеукраїнського З'їзду Ради і в сьому статуті.

6. В тих невеличких сільцях, у фабриках, збудованих поза селами, і в радницьких господарствах, де питання управління розв'язуєт ся на загальних зборах виборців, сі збори на певний термін вибирають голову зборів, відповідального за виконане постанов органів Радницької влади і загальних зборів.

7. Сільська Рада відіває засідання не менш двох разів на місяць.

8. Виконавчим органом Сільської Ради є в згоді з населенням 10.000 душ — Виконавчий Комітет в цілому селі, а в селі менш ніж 10.000 душ — Секретар і 1 лінейер, в селі з числом мешканців понад 10.000 — Секретар, 2 лінейери і 1 писар.

9. Голова Сільської Ради за всю діяльність Ради відповідає як перед Радою, так і перед висшим органом Радницької влади.

10. Сільська Рада відіває не утворене для Сільської Ради встановлене ся саме такий штат співробітників: в селі від 500 до 3.000 мешканців — 1 секретар, в селі від 3.000 до 10.000 — Секретар і 1 лінейер, в селі з числом мешканців понад 10.000 — 1 секретар, 2 лінейери і 1 писар.

11. Утриманні вибраних працівників, зазначених у § 8. астановляється ся на 25. процентів утримання членів Вологоного Виконавчого Комітету волости, до котрої належить село.

12. В меті державної зоохоті трудящих до державної роботи — біля Сільської Ради заснують ся окремі департаменти Робітничо-Селянської Інспекції в згоді з відповідною інструкцією Народного Комісаріату Р. С. Інспекції; крім того для всіх факів діяльності створюють ся комісії з мешканців села, що мають право вибирати до Рад.

13. Компетенція Сільської Ради.

а) виконувати всі постанови висшого органу Радницької влади і надавати допомогу представникам влади для виконання ними накладених на них обов'язків;

б) виконувати всі заходи, скеровані на охорону ладу і підвишенне господарчого й культурного рівня населення місцевости;

в) заохочувати трудящі маси до роботи в будівництві нового життя; г) давати справедливі свої висновки в згоді з постановами 4-го Всеукраїнського З'їзду Рад.

14. Зокрема на Сільську Раду і її голову накладають ся обов'язки:

15. Охороняти революційний лад і боротися проти злочинств, особливо-ж — проти потайного винокурства.

16. Публікувати й посылити всі декрети й накази Радницької влади.

17. Проводити в життя вську трудящув повинність.

18. Брати на облік населення (куркуля, середників і незможних селян виборців, неписьменних і т. д.)

19. Регіструвати всіх агентів висшних Виконкомів, коли вони перебувають для виконання накладених на них обов'язків.

20. Видавати річні посвідчення громадянам своєї місцевости.

21. Регіструвати народження й смерті.

22. Кликати громадян до відповідальности за опір чи порушення наказів Радницької влади.

23. Допомогати розвитку Сільського господарства (організація радницьких господарств, с. г. комун, артілей і інших товариських форм землекористування, поліпшення способів сільського господарства і т. д.) в згоді з постановами Земледільців і Народного Комісаріату Землеробства.

24. Допомогати висшньому радницьким господарствам і охороні лісових діляк.

25. Наглядати за совісним виконанням хліборобським населенням права на Сільських Радницьких і наказів у справі землевлаштування й землекористання.

26. Допомогати відповідним організаціям в справі обліку земель, хліборобського населення, орош, сіїв, налісів, мертвого й живого ременту, і подати сього — уповноваженим на те особам і установам.

27. Підкувати ся ремонтом і справлянням ґрунтових і шосейних мостів і т. д.

28. Доглядати справности протипожежної машини, кіннати заходів протипожар і організувати їхне запускання.

29. Охоронити від злиску й занепаду громадські будинки.

30. Допомогати розвитку кустарної продукції та організації, в міру можливости, місцевих кустарних майстерень, артілей і т. д., в згоді з вказівками відповідних органів Радницької влади.

31. Неухильно виконувати накази всіх органів харчованія.

32. Брати на облік врожай, сібчу, приймати продукти, призначені на заклад ревісисом.

33. Бороти ся проти спекуляції, проти ховання, незаконної продалі й вивозу призначених на заклад продуктів.

34. Проводити вську трудову повинність за вказівками волости.

Примітка: З огляду на своє значення, напрями в справі трудової повинности доривують ся до виклианих відомств і мають виконуватися так само дотно й собою, як і накази військового комісаріату.

35. Брати на облік робочу силу по фахам і потребам повинности, а також число коней по спеціальним формам, виробланим Головокомпраниею.

36. Доглядати за совісним виконанням всіх постанов Воляди, громадянами, покликаними в порядку загальної трудової повинности (своєчасний вихід на роботу, пристравка під все інструменту, коли сього вимагає постанови).

37. Доцільно розподіляти й використовувати покликаних в порядку трудової повинности відповідно до здоров'я фізичного розвитку й професійного призначення, а також в залежности від року повинности.

38. Допомогати представникам Губ. — і повіткомпраний, відсланим у села, в їхній роботі на підготовку й переведення трудових мобілізацій.

39. Надіслати статистичні відомости про використане населення для трудової повинности, в спеціальних формах вироблених Головокомпраниею.

40. Контролювати доцільність використання господарними органами громадян, покликаних для трудової повинности. Наглядати за охороною праці взагалі і за охороною праці неповнолітніх і жінок, в згоді з інструкціями про охорону праці виданими Головокомпраниею.

41. Збільшити покликаних для трудової повинности громадян на час, чи й зовсім в згоді з виданими Головокомпраниею інструкціями про звільнене; видавати в тому відповідні посвідчення.

42. Силувати тих, хто ухиляється, і боротися проти трудового дезертирства.

43. Тягти громадян до судової відповідальности в разі порушення ними постанов про трудову повинність, уникане неї, трудового дезертирства.

44. Приймати скарги на незаконний поклад до трудової повинности, на незаконне використання праці покликаних і т. д. Розглядати сі скарги чи надіслати їх у висшні інстанції.

В обсязі військової справи.

45. Вести облік всім зобов'язаним військовою службою громадянам, коний, піввод і записи в згоді з відповідними декретами й наказами.

46. Піддавати неухильно виконання зобов'язаним військовою службою громадянами переїздових зборів.

47. Подавати статистичні відомости й обрахунки в справі поділки громадян у військо, а також в справі постачання війською кіньми, півводами в згоді з відповідними декретами й вказівками військового комісаріату.

48. Переводити поклад громадян у військо, а також постачати війською кіньми, півводами й записом, в згоді з відповідними декретами й вказівками військового комісаріату.

49. Доглядати за виконанням обов'язкової військової служби населенням і боротися за дезертирство.

50. Проводити в життя всі накази про загальне військовоє навчання трудящих.

51. Допомогати надісланню, у села організаторам, агітаторам і їхній діяльності на підготовку населення до потрібних військовоих заходів.

52. Допомогати військовоим організаціям і частиним відділенням помічкань, постачанням харчу й перевозочних засобів, відіваною до привільних у сім справі декретів і наказів.

В обсязі народної освіти.

53. Закладати в селах хатні-читальні (чи народні доми з бібліотеками-читальнями) і їхніми радами.

54. Організувати в хатах-читальнях (народних домах), через їхні ради й читальні в голос газет, брошур, декретів Радницької влади, конституції Радницької Республіки і т. д. і робити з приводу прогнатованого.

55. Поширювати газети, листівки і т. д.

56. Влаштувати в хатні-читальні (народному домі) школи грамоти для дорослих і підлітків.

57. Допомогати організації інших культурно-просвітних закладів, наприклад: гуртів, екскурсій, лекцій на різні теми, хорів, театрів і місцевих сін і т. д.

58. Допомогати господарству установами дошкільної й позашкільної освіти (ремонт, освітлення, опал і т. д.).

59. Переводити вибори в Волюсу Рад Народної Освіти.

60. Кликати в міру потреби всіх місцевих письменних громадян до обов'язкової повинности на організаційній й ведення культурно-просвітної роботи.

В обсязі природного здоров'я.

61. Доглядати за чистотою й санітарією сіл, особливо-ж за влаштуванням і поліпшенням жерел води для пиття.

62. Допомогати влаштуванню селянським громадянам і домовам бань.

63. Допомогати медичному персоналу у виконанні заходів боротьби проти поширення (привселювання) проти тифу, віспи, холери), влаштування громадських окропильних.

64. Підкувати ся господарством місцевих лікарських установ (ремонт, постачання палива, харчу і т. д.).

В обсязі соціального забезпечення.